

**Mavzu: Tafakkur shakllari:
tushuncha, hukm**

A.S.Ravshanov

Reja:

1. Tushuncha tafakkur shakli sifatida.
2. Tushunchani hosil qilish usullari.
3. Tushuncha turlari.
4. Hukm tafakkur shakli sifatida.
5. Hukm va uning turlari.

Tayanch tushunchalar:

Tushuncha – Buyumlarning umumiy, muhim belgilarini inson ongida aks ettiruvchi tafakkur shakli.

Tushunchaning mazmuni va hajmi – predmetning muhim belgilarini ifoda qiluvchi mantiqiy vosita.

Definitsiya – tushunchaning mazmunini ochib beradigan mantiqiy amaldir.

Klassifikatsiya – tushunchalarni bo‘lishning alohida turidir.

TUSHUNCHA

**PREDMET VA
HODISALARNING
UMUMIY VA MUHIM
BELGILARINI INSON
ONGIDA YAXLIT AKS
ETTIRUVCHI TAFAKKUR
SHAKLIDIR.**

Belgilar

Individual

Yakkalik

Umumiy belgilar

Muhim belgilar

Nomuhim belgilar

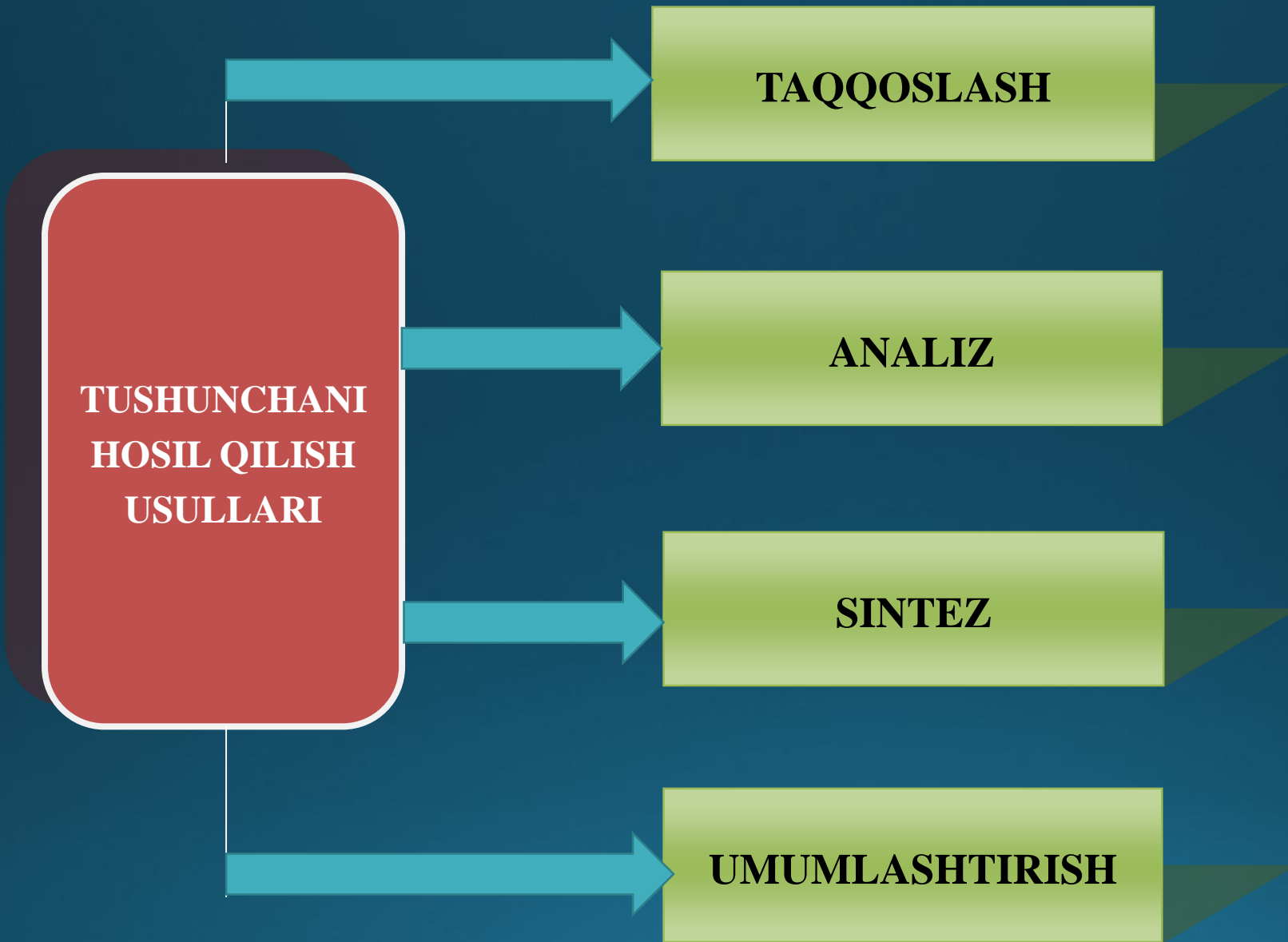
**TUSHUNCHANI
HOSIL QILISH
USULLARI**

TAQQOSLASH

ANALIZ

SINTEZ

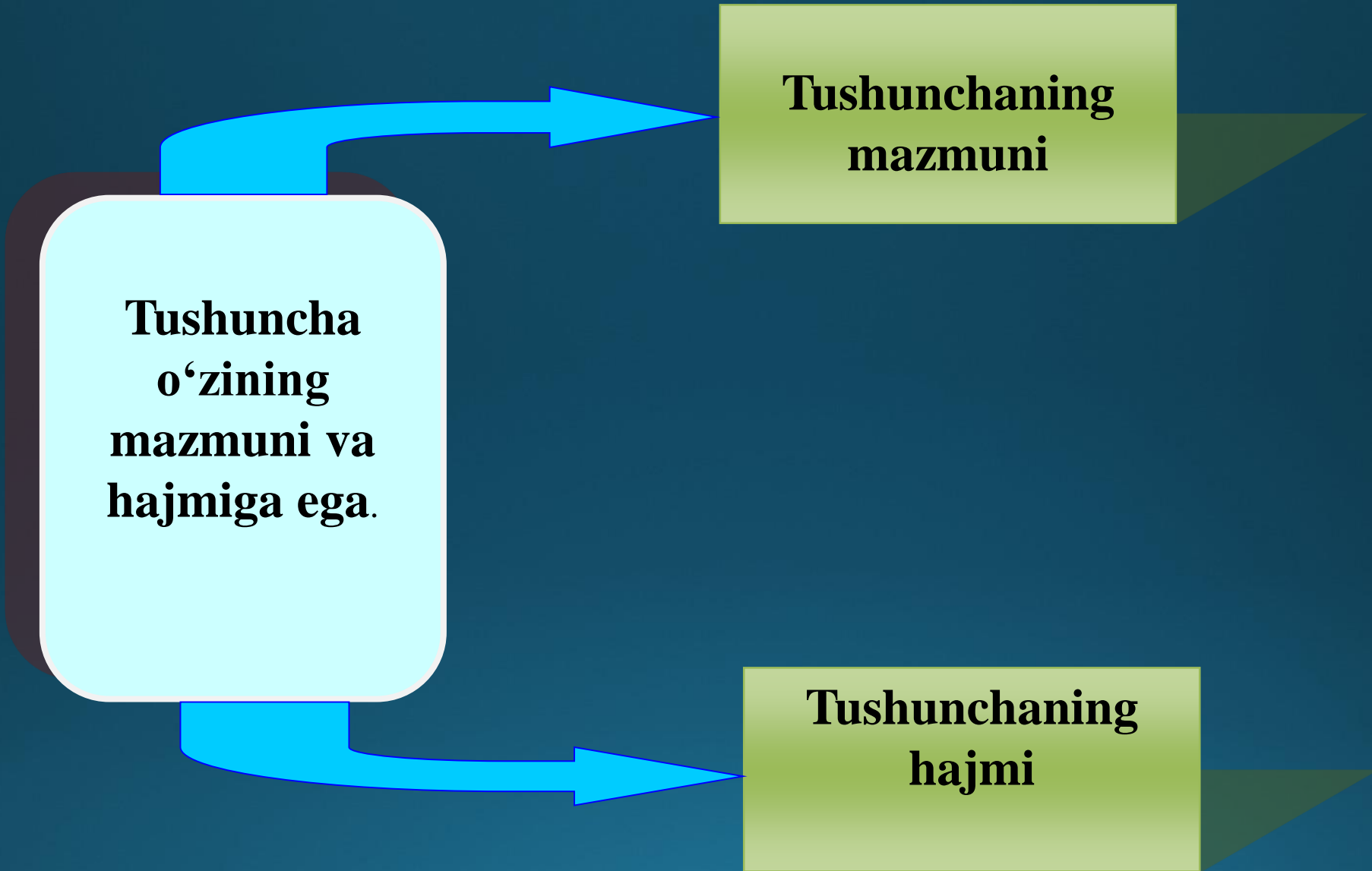
UMUMLASHTIRISH

**Tushuncha
o‘zining
mazmuni va
hajmiga ega.**

**Tushunchaning
mazmuni**

**Tushunchaning
hajmi**

TUSHUNCHA TURLARI

**TUSHUNCHANING
HAJMIGA KO'RA
TURLARI**

**YAKKA
TUSHUNCHALAR**

**UMUMIY
TUSHUNCHALAR**

**AYIRUVCHI VA
TO'PLOVCHI
TUSHUNCHALAR**

**TUSHUNCHANING
MAZMUNIGA KO'RA
TURLARI**

**ABSTRAKT VA
KONKRET**

NISBATLI VA NISBATSIZ

IJOBIY VA SALBIY

Mavzuga doir savollar:

- 1. Tafakkurda tushuncha qanday rol o‘ynaydi?**
- 2. Tushunchaning qanday turlarini bilasiz?**
- 3. Tushunchalar o‘rtasidagi munosabatlarni aytib bering?**

HUKM

**Hukm predmetga ma'lum
bir hossaning,
munosabatning xosligi yoki
xos emasligini ifodolovchi
tafakkur shaklidir.**

Hukmning asosiy vazifasi predmet bilan uning xususiyati, predmetlar o'rtasidagi munosabatlarni ko'rsatishdir. Ana shuning uchun ham u doimo tasdiq yoki inkor shakldagi fikrdan iborat bo'ladi.

Fikr yuritish jarayonida biz predmet va hodisalarning oddiy tashqi xususiyatlari bilan birga ularning ichki, zaruriy bog'lanishlarini, munosabatlarni bilib boramiz. Predmet va hodisalarning xususiyatlarini ketma-ket o'rganib, ular haqida turli abstraktsiyalar hosil qilqimiz.

Bu abstraktsiyalar hukmlar yordamida ifodalanadi. Bilimlarimiz turlicha bo'lgani uchun, ularni ifodalaydigan hukmlar ham har xil bo'ladi. Ba'zi hukmlarda aniq, tekshirilgan bilimlar ifodalansa, boshqalarida xususiyatning predmetga xosligi taxmin qilinadi, ya'ni noaniq bilimlar ifodalanadi.

**Hukmlar tuzilishiga ko'ra
quyidagi turlarga bo'linadi.**

***Oddiy
hukmlar***

***Murakkab
hukmlar***

Oddiy hukmlarni sifati va miqdoriga ko'ra turlari

Tasdiq va inkor

Yakka

Umumiy

Juz'iy

Murakkab huklarning asosiy turlari

**Birlashtiruvchi
(konyunktiv) Hukm.**

**Ayiruvchi
(dizyunktiv) Hukm.**

**Shartli (implikativ)
Hukm.**

**Ekvivalentlik
Hukm.**

Mavzuga doir savollar:

- 1. Hukm nima va u qanday strukturaga ega?**
- 2. Oddiy hukm deb nimaga aytiladi?**
- 3. Murakkab hukm deb nimaga aytiladi?**